

URBANIZATSIYA BIOFIL DIZAYNI VA INSON SALOMATLIGI

Sharipov Baxodir Xolboyevich

*Termiz davlat muhandislik va agrotexnologiyalar
universiteti o'qituvchisi*

Annotatsiya: Biofil dizaynining inson salomatligi uchun foydali jihatlari, biofil dizaynidan foydalanishning arxitekturadagi o'rni.

Kalit so'zlar: urbanizatsiya, interior, kortizol, biofil, kognitiv, landshaft, fasad.

Biofil dizayn deganda tabiiy landshaft elementlaridan tashkil topgan arxitekturaviy dizayn tushuniladi. Biofil dizaynni interyer(ichki) dizaynida va exteryer(tashqi) dizaynida foydalanish mumkin. Ushbu dizaynni dolzarbligi, bu dizayn turi tabiiy landshaft o'simliklaridan tashkil topganligi bois hozirgi global isish davrida quyoshdan keladigan zararli nurlardan himoya qiladi va havoni tozalaydi.

Urbanizatsiya va texnologiya kundalik hayotimizda hukmronlik qilayotgan bugungi jadal rivojlanayotgan dunyoda tabiat bilan qayta aloqa qilish har qachongidan ham muhimdir. Dizaynerlar biofilidan interyer dizayni uchun foydalanishni ko'p taklif etishmoqda. (1-rasm). To'g'ri biofil dizaynda asosan o'simliklar dunyosi bo'lganligi sababli ularni parvarish qilish katta ma'suliyatni talab etadi. Foydali jihatlari ko'pligi sababli rivojlangan davlatlarda ushbu dizayn turidan keng foydalanilmoqda.

Misol uchun Yaponiya va O'zbekistonda nafaqat ichki dizaynda balki tashqi fasad ko'rinishlari uchun ham biofil dizayni loyihalanmoqda va foydalanilmoqda.

Biofil dizaynining muhim tomonlari quyidagilardan iborat:

1. Stressni kamaytirish: Tabiiy materiallar, ranglar va to'qimalar kabi biofilik dizayn elementlari stress darajasini pasaytirishi va dam olishni yaxshilaydi.
2. Havo sifati yaxshilanadi: O'simliklarni ichki muhitga kiritish nafaqat estetikani yaxshilaydi, balki tabiiy havo tozalagich sifatida ham ishlaydi, havodan toksinlar va ifloslantiruvchi moddalarni olib tashlaydi va toza, sog'lom nafas olish sharoitlarini

1- rasm. Biofil dizaynning interyerdagi ko'rinishi.

ta'minlaydi shu sababli dam olish xonalarini ushbu dizayn bilan bezatish kerak. (2-rasm)

2-rasm. Dam olish xonasida biofil dizayn ko'rinishi

3. Sog'ayish muhiti: Sog'liqni saqlash muassasalarida bemorning tiklanishini qo'llab-quvvatlovchi shifo muhitini yaratish uchun biofil dizayndan foydalaniladi. Kasalxona bog'lari va hovlilarida tabiatdan ilhomlangan san'at asarlari va ko'kalamzor manzaralarigacha, sog'liqni saqlash muassasalariga biofil elementlarni kiritish bemorning stressini kamaytirishi, tiklanish vaqtlarini qisqartirishi va parvarishdan umumiy qoniqishni oshirishi ko'rsatilgan.

4. Ta'limdagi afzalliklari: Ta'lim muassasalarida biofil dizayn akademik samaradorlikni va talabalarning faolligini oshiradi, chunki ruhiy tomondan energiya beradi. Tabiiy yorug'lik, tashqi o'quv joylari va biofil elementlarni o'z dizayniga kiritgan maktablar o'quvchilarga o'rganish, ijodkorlik va umumiy farovonlik uchun qulay muhitni taqdim etadi. Umuman olganda, biofil dizaynning salomatlikka ta'siri estetikadan ancha uzoqqa cho'zilgan bo'lib, turli xil muhitlar va populyatsiyalarda ham jismoniy, ham ruhiy farovonlik uchun sezilarli foyda keltiradi.

Asosan, biofiliya nazariyasi nega biz ochiq havoda bo'lishni va tabiat qo'ynida yashashni yaxshi ko'rishimizni tushuntiradi. Bu ko'pgina tadqiqotlarda tasdiqlangan

Tariximizning ko'p qismini savannada, o'rmonda yoki dengiz qirg'og'ida o'tkazgan bo'lsakda, endi biz o'zimizni shaharning shovqinli va nosog'lom muhitida topamiz. Biofiliya nazariyasi tabiat vositasida stressni kamaytirish, kuchni tiklash va insonning umumiy aqliy va jismoniy farovonligini yaxshilash sifatida foydalanishdir.

Inson faoliyati bilan bevosita bog'liq bo'lgan turli sohalarda ijobiy kayfiyatni saqlash uchun zarur muhitni yaratish juda ko'p afzalliklarga ega.

Oliver Xitning ta'kidlashicha, bu so'nggi 30 yil ichida turli binolarni tahlil qilgan ko'plab tadqiqotlar bilan tasdiqlangan.

“Talabalar tabiiy yorug'likda yaxshiroq o'rganadilar, bemorlar tezroq tuzalib ketadi va tabiat bilan bog'liq bo'lsa, kamroq dori-darmonlarni qabul qiladi. Tabiiy elementlarni ofislarga kiritish mehnat unumdorligini, ijodkorlikni va ishda faollikni oshirishi haqida dalillar mavjud.

Shovqin hujumi

Oliver, evolyutsiyaning roli va bizning barcha hislarimiz tabiat bilan qanday bog'liqligi haqida ko'p gapiradi. Ming yillar davomida biz omon qolish uchun quloqlarimizdan foydalanganmiz: eshitish bizga xavfdan qochish va imkoniyatlardan foydalanishga yordam berdi. O'rmondagi singan novdaning shitirlashi xavfdan dalolat beradi. Suv oqimining ovozi hayotiy hayotiy zavq beradi.

“Bugun ish joyida biz shovqin bilan o'ralganmiz: tirbandlik, telefonlar, matnli xabarlar, barmoqlar bilan klaviaturani bosish yoki yaqin atrofdagi fon suhbat. Katta, ochiq rejali ofisda har bir xodim shovqin yukiga bardosh bera olmaydi”.

"Shuning uchun to'g'ri akustika juda muhim", deb ta'kidlaydi Oliver.

“Yomon akustika barcha turdagi binolarga katta zarar etkazadi. Ammo bu ko'pchilik dizaynerlar loyiha oxirigacha o'ylamaydigan yagona jihat emas”.

"Ijobiy akustik qatlamni qolgan qismiga qo'yish juda foydali bo'lishi mumkin, ayniqsa, agar u toza suvning ovozi bo'lsa. U nutq shovqinini maskalashga intiladi, shuning uchun u odamlarni kamroq chalg'itishga va kamroq jismoniy va ruhiy stress bilan samaraliroq bo'lishga yordam beradi. Ammo eshitish qismiga vizual komponentni qo'shishingiz kerak - odamlar suvni eshitishlari va ko'rishlari kerak.

Agar siz faqat oqayotgan suvning ovozini eshitsangiz, unda yo quvurdan sizib ketgan deb o'ylaysiz yoki hojatxonaga borish istagini his qilasiz. Va bu muammo bo'lishi mumkin. Ammo bunday bo'lmasligi kerak. Agar biofil dizayn odamlarga ijobiy ta'sir ko'rsatsa, ularni baxtli, sog'lom va samaraliroq qilsa, tabiatga qadam tashlash vaqti kelmadimi? - deydi Biofil dizayneri va me'mori Oliver Xit.

3-rasm. Jamoat xonasida biofil dizayn ko‘rinishi.

Xulosa. Jamiyatda urbanizatsiya darajasining o‘sishi, yangi shaharlar barpo etilishi, mavjud hamda tarixiy shaharlar rekonstruksiyasi, ichki va tashqi turizmni rivojlantirish masalalarini hal etish borasida, iqlim o‘zgarishi va ruhiy va jismoniy salomatlik muammolarini bartaraf etish borasida kurashishda davom etar ekan, biofil dizayn ushbu muammolar bilan kurashish uchun asosiy o‘rinda turadi. Biofil dizayn nafaqat biz yashaydigan joylarni, balki bizning umumiy farovonligimizni ham o‘zgartirish imkoniyatiga ega. Arxitektura va dizayndagi biofil tamoyillarni qabul qilish kelgusi avlodlar uchun sog‘lom, baxtli va barqaror jamiyatni qo‘llab-quvvatlashga yaxlit yondashuvni anglatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Uralov A.S, Adilova L.A. “Landshaft arxitekturasi”, 295-bet. 2014.
2. Isamuhammedova D.U, Axmedov M.K, Talipov M.A. “Shaxarsozlik”, 2019.
3. Nuritdinov X.N, Qodirova D.SH. “Bog‘lovchi moddalar va qurilish materiallarini tadqiq etish usullari”. Arxitektura, qurilish innovatsiya va integratsiya markazi, 2012.
4. Voljenskiy A.V. “Mineralnie vyajushie veshstva”. M. Stroyizdat. 1979.
5. ЭБ Эшқуватов, БХ Шарипов “Аэродромларни лойиҳалаш, қуриш ва эксплуатация қилиш” "Innovatsiya-Ziyo" 1, 432 бет. 2023.

6. Шарипов Б.Х. (2020). Из истории древнего градостроительства и архитектуры средней азии. Экономика и социум, (10 (77)), 915-919. <https://cyberleninka.ru/article/n/iz-istorii-drevnego-gradostroitelstva-i-arhitektury-sredney-azii>. <https://elibrary.ru/item.asp?id=44467836>
https://scholar.google.com/scholar?cluster=11134729525389988281&hl=ru&as_sdt=2005
7. <https://cyberleninka.ru/article/n/about-the-architectural-monuments-in-the-termiz-territory-their-architectural-elements-and-items>
<https://cyberleninka.ru/article/n/surhon-vo-asidagi-ayrim-adimiy-memoriy-obidalar-amda-ularning-memoriy-elementlari>
8. Tulkinovich, A. E., & Kholboevich, S. B. (2021). In the network of roads application of the intelligent transport system. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(9), 415-418. Publisher Site | Google Scholar
https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=In+the+network+of+roads+application+of+the+intelligent+transport+system&btnG
9. Di Wang, Weijing Xu, and Xuesong Jia
<https://www.hindawi.com/journals/am/2022/6001355/>
10. Shavkat Suyunovich Turaev WAYS TO INCREASE THERMAL CHARACTERISTICS IN BUILDING CONSTRUCTION Modern Scientific Research International Scientific Journal
<https://academicsresearch.ru/index.php/MSRISJ/article/view/3538>
11. Odina Rashidovich Abdumo'minov PRODUCTION AND USE OF CONSTRUCTION MATERIALS FROM TECHNOGENIC WASTE Modern Scientific Research International Scientific Journal
<https://academicsresearch.ru/index.php/MSRISJ/article/view/3270>
12. Abdumo'minov, Odina, and Ramazon Rajabov. "PROSPECTS FOR CONSTRUCTION MATERIALS PRODUCTION." *International Bulletin of Engineering and Technology* 3 (2023): 23-27.
13. Abdumo'minov, O. R. "METALLURGIYA SHLAKLARI ASOSIDA QURILISH MATERIALLARI ISHLAB CHIQRISH." *E Conference Zone*. 2022.